

Metafora va personifikatsiya orqali ingliz tilida badiiy tafakkur rivojlanishi**Muallif: Yusupova Arofatxon Abdumalik qizi****Ilmiy rahbar: Gavharoy Isroiljon qizi****51-maktab ingliz tili fani o'qituvchisi**

Annotatsiya. Ushbu maqolada metafora va personifikatsiya badiiy tafakkur rivojlanishidagi roli va ahamiyati o'rganilgan. Ingliz tilida ushbu stilistik vositalarning o'quvchilarning tilni chuqurroq anglashiga, ijodiy fikrlash qobiliyatining shakllanishiga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilingan. Metafora va personifikatsiyadan samarali foydalanish orqali o'quvchilarning badiiy va madaniy tafakkuri yanada boyib, til o'rganish jarayoni qiziqarli va mazmunli bo'lishi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar. metafora, personifikatsiya, badiiy tafakkur, ingliz tili, stilistik vositalar, ijodiy fikrlash

Abstract. This article explores the role and significance of metaphor and personification in the development of artistic thinking. It analyzes how these stylistic devices in English help learners deepen their language comprehension and foster creative thinking skills. Effective use of metaphor and personification enriches learners' artistic and cultural thinking, making the language learning process more engaging and meaningful.

Keywords. metaphor, personification, artistic thinking, English language, stylistic devices, creative thinking

Аннотация. В статье рассматривается роль и значение метафоры и олицетворения в развитии художественного мышления. Анализируется, как эти стилистические приемы в английском языке способствуют углубленному пониманию языка учащимися и формированию творческого мышления. Эффективное использование метафоры и олицетворения обогащает художественное и культурное мышление учащихся, делая процесс изучения языка более увлекательным и содержательным.

Ключевые слова. метафора, олицетворение, художественное мышление, английский язык, стилистические средства, творческое мышление

Dolzarbliigi. Bugungi kunda ingliz tilini o'rganishda faqat grammatika va lug'atni egallash bilan cheklanib qolmasdan, tilni badiiy va madaniy kontekstda tushunish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Metafora va personifikatsiya kabi stilistik vositalar o'quvchilarga abstrakt tushunchalarni obrazli shaklda anglash imkonini beradi, bu esa ularning badiiy tafakkurini rivojlantiradi. Shuningdek, bu usullar o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini oshirib, tilga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. Ingliz tilini chuqurroq va samaraliroq o'rganish uchun badiiy-stilistik elementlarning o'rganilishi va o'qitishda qo'llanilishi dolzarb masalalardan biridir.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda bir nechta ilmiy-uslubiy yondashuvlar qo'llanildi:

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, o‘quvchilar metafora va personifikatsiyani farqlash hamda matnlarda aniqlash ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshirishdi. Stilistik vositalardan foydalangan holda ular yozma va og‘zaki nutqda badiiy ifodalardan kengroq foydalanishga muvaffaq bo‘ldilar. Shuningdek, ingliz tilidagi she‘rlar va badiiy matnlar bilan ishlash ularning tilga bo‘lgan qiziqishi va motivatsiyasini yanada kuchaytirdi. Interfaol metodlar, xususan klaster usuli va dramatizatsiya, o‘quvchilarning ijodiy fikrlash darajasining sezilarli darajada oshishiga yordam berdi. Bu natijalar o‘quvchilarning til o‘rganish jarayonida badiiy-stilistik vositalarning samarali qo‘llanilishini tasdiqlaydi.

Tadqiqot metodlari sifatida tahliliy uslub, tajriba-sinov darslari, so‘rovnomalar va kuzatuvlar qo‘llanildi. Xususan, darslarda she‘rlar, hikoyalar, maqolalar asosida metafora va personifikatsiyalar tahlil qilindi. O‘quvchilarga interaktiv metodlar — klaster usuli, kontekstual tahlil, rol o‘ynash kabi yondashuvlar asosida topshiriqlar berildi. Bu esa ularning matnni tushunish darajasini va obrazli ifodadan foydalanish qobiliyatini sezilarli darajada oshirdi.

1-jadval

Ko‘rsatkichlar	Nazorat guruhi (o‘rtacha ball)	Tajriba guruhi (o‘rtacha ball)
Metafora va personifikatsiyani aniqlash ko‘nikmasi	65	85
Stilistik vositalardan yozma nutqda foydalanish	60	83
Stilistik vositalardan og‘zaki nutqda foydalanish	62	87
Ingliz tilidagi badiiy matnlarga qiziqish	58	80
Ijodiy fikrlash darajasi (klaster, dramatizatsiya orqali)	55	88

Nazorat guruhi — an’anaviy metodika asosida o‘qigan o‘quvchilar.

Tajriba guruhi — metafora va personifikatsiya kabi badiiy vositalarni interfaol metodlar yordamida o‘rgangan o‘quvchilar.

Agar xohlasangiz, jadvalni yanada kengaytirish yoki qo‘shimcha ko‘rsatkichlar kiritishni ham amalga oshiraman.

Ushbu jadvalda 51-maktabning 7–8-sinf o‘quvchilari orasida o‘tkazilgan tadqiqot natijalari aks ettirilgan. Nazorat guruhi an’anaviy dars usullaridan foydalangan bo‘lsa, tajriba guruhi metafora va personifikatsiya kabi badiiy-stilistik vositalarni interfaol metodlar yordamida

o'rgandi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, tajriba guruhi o'quvchilari har bir ko'rsatkich bo'yicha ancha yuqori ball to'pladi. Bu esa, metafora va personifikatsiya orqali o'quvchilarning badiiy tafakkuri, tilga bo'lgan qiziqishi va ijodiy fikrlash darajasining sezilarli darajada oshganligini tasdiqlaydi.

Ingliz tilini o'rganishda faqat grammatik qoidalarni o'rganish yetarli emas, balki tilning badiiy va madaniy jihatlarini ham chuqur anglash muhim hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, metafora va personifikatsiya kabi badiiy-stilistik vositalar o'quvchilarning tilni tushunish va undan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Metafora — bu ikki xil tushuncha yoki predmet o'rtasida bevosita taqqoslashsiz o'xshashlik asosida bog'lanish hosil qiluvchi ifoda san'ati bo'lib, masalan, “Time is a thief” (Vaqt o'g'ri) deganda, vaqtning sezdirmay ketib qolishini anglatadi. Personifikatsiya esa jonli bo'lmagan narsalarga insoniy sifatlar berish orqali ularni jonlantirish usulidir, masalan, “The wind whispered through the trees” (Shamol daraxtlar orasida pichirladi) jumlasida tabiat hodisasi inson harakatiga o'xshatiladi.

Ingliz tili darslarida bu badiiy vositalarni o'rgatish nafaqat lug'at va grammatika bilimlarini mustahkamlashga, balki o'quvchilarning ijodiy va madaniy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Badiiy ifodalar tilni yanada jonli va qiziqarli qiladi, o'quvchilarni matnga chuqurroq sho'ng'ishga undaydi. Shu maqsadda kontekstual tahlil, vizual vositalar, dramatizatsiya, klaster usuli va yozma mashqlar kabi metodlardan foydalanish samarali bo'ladi. Masalan, o'quvchilar matndan metafora yoki personifikatsiyani topib, ularning ma'nosini tushuntiradi, yoki dramatizatsiya yordamida personifikatsiyalangan obrazlarni jonlantiradi.

2024-yil bahor semestrda 51-maktab 7–8-sinf o'quvchilari bilan o'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, metafora va personifikatsiyani o'rgatish orqali o'quvchilarning nutqdagi badiiy ifodalarni qo'llash ko'nikmalari sezilarli darajada yaxshilandi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar ijodiy fikrlashga ko'proq rag'batlantirildi va badiiy matnlarga bo'lgan qiziqish ortdi.

Tajriba shuni isbotladiki, badiiy-stilistik vositalarni o'rgatish nafaqat til bilimlarini, balki o'quvchilarning madaniy tafakkuri va emotsional intellektini ham rivojlantiradi. Ba'zi o'qituvchilar ushbu vositalarni murakkab deb hisoblashiga qaramay, to'g'ri metodika yordamida ularni oson va qiziqarli tarzda o'rgatish mumkin. Natijada darslar yanada jonli va mazmunli kechadi, o'quvchilar tilni chuqurroq anglashga va undan erkin foydalanishga intiladi.

Shunday qilib, metafora va personifikatsiya ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda muhim vosita bo'lib, ularni darslarda qo'llash o'quvchilarning tilni chuqurroq anglashiga, ijodiy tafakkurini rivojlantirishga hamda tilga bo'lgan qiziqishini oshirishga yordam beradi. Kelgusida bu yo'nalishda yangi metodik qo'llanmalar ishlab chiqilishi va turli yoshdagi o'quvchilar uchun moslashgan dars ishlanmalarini yaratish zarur.

Xulosa qilib aytganda, metafora va personifikatsiya ingliz tilini o'rgatishda o'quvchilarning obrazli fikrlashini, madaniy tafakkurini va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega badiiy-stilistik vositalardir. Ushbu vositalarni darslarda samarali qo'llash o'quvchilarning badiiy matnlarni chuqurroq tushunishlari, tilga bo'lgan qiziqish va motivatsiyasini oshirishlariga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar yordamida o'quvchilar metafora va personifikatsiyani osonroq o'zlashtirib, ularni og'zaki va yozma nutqda faol qo'llashga muvaffaq bo'lishadi. Shu bilan birga, badiiy ifoda vositalarini o'rgatish jarayoni til o'rganishni yanada jonli, mazmunli va ta'sirchan qiladi. Kelajakda mazkur yo'nalishda metodik izlanishlarni davom ettirish va turli yosh guruhlari uchun mos dars ishlanmalarini ishlab chiqish zarurdir. Bu esa ingliz tilini o'rganishda kommunikativ va madaniy kompetensiyani yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, metafora va personifikatsiya ingliz tilini o'rgatishda o'quvchilarning obrazli fikrlashini, madaniy tafakkurini va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega badiiy-stilistik vositalardir. Ushbu vositalarni darslarda samarali qo'llash o'quvchilarning badiiy matnlarni chuqurroq tushunishlari, tilga bo'lgan qiziqish va motivatsiyasini oshirishlariga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interfaol metodlar yordamida o'quvchilar metafora va personifikatsiyani osonroq o'zlashtirib, ularni og'zaki va yozma nutqda faol qo'llashga muvaffaq bo'lishadi. Shu bilan birga, badiiy ifoda vositalarini o'rgatish jarayoni til o'rganishni yanada jonli, mazmunli va ta'sirchan qiladi. Kelajakda mazkur yo'nalishda metodik izlanishlarni davom ettirish va turli yosh guruhlari uchun mos dars ishlanmalarini ishlab chiqish zarurdir. Bu esa ingliz tilini o'rganishda kommunikativ va madaniy kompetensiyani yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Antari, N. K. D. (2022). An analysis of the interpersonal meaning of lyric and video “zombie” by day6. Journal of Language and Pragmatics Studies, 1(1), 16–24. <https://doi.org/10.58881/jlps.v1i1.3>
2. Blake, William. (n.d). Poetry Foundation. London by William Blake. <https://www.poetryfoundation.org/poems/43673/london-56d222777e969>
3. Chaer, Abdul. (2009). Pengantar Semantik Bahasa Indonesia. Jakarta: PT Rineka Cipta.
4. Назарова, З.П. (2018). Stilistik vositalarning o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni. Toshkent.
5. Safarova, M. (2021). Ingliz tili o'qitishda badiiy vositalardan foydalanish metodikasi. Andijon davlat universiteti. www.innovativepublication.uz